

شىنجاڭ ادامدىق ۇقق سىتەرنىڭ دامۇ تابىستارى جالىپى جۇرتقا ايان

□ شىنخۇا اگەنتىسىنىڭ شولۇشى

امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسى تىايۋدا قاراپ ماڧۇلداغان ايتىلمىس “2019 - جىل ۇيغۇر ادامدىق ۇققىتارى ساياسات زاڭ جوباسى” شىنجاڭ-داى ۴ار ۇلت خالىنىڭ نەگىزكى ادامدىق ۇققىتا-رى ۇنىمدى قامتاماسىز ەتىلگەن وببەكتىۋ شىنىدىقەن ساناسپاي، ۇيغۇر ۇلتىن قامتغان شىنجاڭ-داى ۴ار ۇلت بۇقاراسنىڭ شىناي سۇيسبەنىشلىدىگەن ساناسپاي، ادامدىق ۇققىتى جەلەۋ ەتىپ، شىنجاڭنىڭ ۇشقارلىقتى الاستاۋ جانە لاڭكەستىكىدە سوققى بەرۇ قىزمەتىن بۇرمالاپ جانە وعان كۇبە جاسىپ، شىنجاڭنىڭ ەكونوميكاسىنىڭ، قوعا-مىنىڭ دامۇ تابىستارنى جوققا شىعارۇعا سۇقتانىپ، امەرىكا چاقنىڭ ەشقانداي نەگىزى جوق قوس ول-شەھى مەن كولگىر، باسقى زورەكەر لوگىكاسىن اپىا-راداي اشىپ كورسەتتى.

ادامدىق ۇققى — الدىمەن تىرشلىك ۇقىعى، ۇمىر ۇسۇرۇ ۇقىعى جانە دامۇ ۇقىعى. شىنجاڭنىڭ ادامدىق ۇقق جاعدايى قالاي ەكەندىگىن شىنجاڭداى ۴ار ۇلت خالى ەڭ انىق بىلەدى ۴ارى ەڭ سويلەۋ ۇقىمىنا يە. شىنجاڭ ۇيغۇر اۋتونوميالى رايونى قۇرىلغان 64 جىلدان بەرى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتياسى ۴ار ۇلت خالىقنىدىتىباقتاستىرا كۇرەس جاساۋعا باستاپ، ەكونوميكا-نىڭ جالىپ مولشىرىن 80 ەسە ارتتىردى، ۴تۇرلى سىتەردىڭ دامۇى ارشىندى بلىگەرلەۋىشلىككە قول جەتكىزدى، ۴ار ۇلت خالىقنىڭ تۇرمىس ورەسى زور دارەجىدە جوعارىلادى، تەك 2014 - جىلدان بەرى 3 مىللىيونغا جۇنىق قاۋىم كەدەيلىكى تىن ارىلدى. ۇبىر مەزەت زورلىقتى كۇش، لاڭ-

كەستىك وقىعالارى كوپ، ۴جىي تۇلىپ، ۴ار ۇلت خالىقنا اۋىر اپات اكەلگەن تۇستا، شىنجاڭ لاڭكەسىتىككە قارسى تۇرۇ، ۇشقارلىقتى الاستاۋ جونىنەن زاڭ بوينشا ۇبىر قىدىرۇ شارالار قولىانىپ، زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك ارەكتەردىڭ كوپ، ۴جىي تۇلۇ اۋقىمىن ۇنىمدى توسىپ، لاڭكەستىكنىڭ، ۇشقارلىقتىڭ ۇسىپ - ۇرۇپ نەگىزىن جانە شارت - جاعدايىن جويۇعا كۇش سالىپ، سول ورنىنىڭ خاۋىبىسىزدىك جاعدايىن زور دارەجىدە جاقسارتتى. بۇل قالىڭ خالىقتىڭ ادامدىق ۇقىغىن ەڭ جاقسى قوروعاندىق ۴ارى خالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ سىتەرىنە ماڭىزدى ۇلەس قوسقانىدىق بولسى تابىلادى.

قازىر شىنجاڭنىڭ ەكونوميكاسى ۇزدىكىسىز دامىپ، قوعامى جاراسىمدى، ورنىقتى بولسىپ، خالىق تۇرمىسى بارغان سايىن جاقسارىپ، مادەنىيەت قاباعات كوركەيىپ، ۴دىن جاراسىمدى، ۇيلەسىمدى بولسىپ، ۴ار ۇلت خالىقى انازردىڭ دانىسندەي تەمزىنتىماقتاسىپ، تارىختاجى ەڭ تاماشا گۇلدەنىپ - كوركەيگەن، دامىغان مەزگىلدە تۇر. 2018 - جىلى شىنجاڭنىڭ ۇغىرلىك ۇندىرىس جالىپى ۇنىم قۇنى الدىڭعى جىلداىمان %6.1 ارتتى، قالا-اۋىل تۇرىعىنارىنىڭ جان باسىندىق قولىداى تابىس كىرىسى الدىڭعى جىلداىمان %7.6 ارتتى، ساياحات كاسىبى شارقتاي دامىدى، جۇمىستانۇ، وقۇ - اعارتۇ، مەدەۋ، قوعامدىق قامىسىزداندىرۇ سىياقتى ۇتۇرلى خالىق تۇرمىسى قىزمەتى جاڭا تاپساق قول جەتكىزىپ، ۴ار ۇلت خالىقنىڭ تابىس سىزىمى، باقتى سەزىمى، خاۋىپسىزدىك سەزىمى كورنەكتى كۇشىيدى. “۴وز كوزىڭمەن كورسەڭ سىنەسىڭ، شىنجاڭ ەكونوميكاسى مەن قوعامىنىڭ وراسان زور دامۇ تابىسى ادامدى تاڭ قالىدردى”.

2018 - جىلدىڭ سوڭىمان بەرى، 70 نەشە توپتا شەتەلدىك تۇرىلشە ۇبىرمەلەرى مەن گرۇپپالارى قۇرامىندا1000انان استام ادام جۇڭگو شىنجاڭغا بارىپ ەكسكۇرسىيادا جانە ساپاردا بولسىپ، جۇڭگو-نىڭ شىنجاڭنىڭ ورنىقتى، گۇلدەنىپ - كوركەيگەن، دامىغان اسا تاماشا جاعدايىنا ۇز كوزدەرىمەن كۇا بولسىپ، جۇڭگو ۇكمەتىنىڭ شىنجاڭدى جونگە سالۇ ساياساتىنا جالىپاي بەلسەندى باعا بەردى.

شىندىق يىلاندىرماي قويىلمايدى، جۇرت ادىل باعاسىن بەرەتىن بولادى. شىنجاڭنىڭ ادامدىق ۇقق سىتەرى جانە ەكونوميكاسىنىڭ، قوعا-مىنىڭ دامۇنىدا قول جەتكىزگەن تىغىللىقتى تابىدىسى جالىپى جۇرتقا ايان. امەرىكانىڭ كەيىس ساپا-ساپتازدارى شىنجاڭداى زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك ۇاقىعاسى تۇدىرعان قىرۇار بەيگۇنا ادامدىاردىڭ ۇلىم - ۇجتىمىن بىلسە دە بىلەيسكە سالىدىنىپ، شىنجاڭنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ، ۇش قارملىقتى الاستاۋداى كورنەكتى تابىسى مەن ادامدىق ۇققىتى قامتاماسىز ەتۇ تابىسىن كورسەدە كورمەسكە سالىنىپ، شىنجاڭعا ساپاتىن زاڭ جوبانى قاساقانا ماڧۇلداۋى ولاردىڭ جۇڭگونىڭ ادامدىق ۇقىمىنا كوڭىل ۇبولۇ ەمەس، قايتا جات نىبەتىەن ورايى كەلگەندە بىرىپ قالۇدى كوزدەگەننى تولىق ۇتۇسىندىردى. ولار “ادامدىق ۇققىتى” جەلەۋ ەتىپ، جۇڭگونىڭ نىشكى سىنە دورەكىلىكىپەن كىلىگىپ، ايتىلمىس شىنجاڭ ماسەلىسەنىسەن پايدالانىپ جۇڭگونىڭ وپرازىنا داق كەلتىرىپ، شىنجاڭنىڭ ورنىقتىلغىن ۇبۇلدىرىپ، جۇڭگونىڭ دامۇىن شاۋجايلاۋعا ۇرندى. وسىنىڭ ۇبارىن جۇڭگو خالىق انىق اڭعارىپ وتىر.

كوپكە ايان، امەرىكانىڭ ۇز ادامدىق ۇققى

ەستەلىكى بىلىق پەن شىللىققا تولى، ەل شىندە نا-سىلدىك، جىنىستىق كەمسىتۇ، مىلتىقنىڭ بەيىمەرەكتەت تارالۇى سىياقتى اۋىر ادامدىق ۇقق ماسەلەسى ورنىن تەۋىپ وتىر، شەتەلدەردە سوعىس قوزعاۋ قاتىستى ەلدەر مەن رايوندارعا اۋىر ادامدىق ۇقق ۇققى اپاتىن اكەلدى. خالىقارالىق ادامدىق ۇقق سىتەرى امەرىكانىڭ “جەكە ۇمۇلكى” ەمەس، مەيلى ادامگەرشلىك جاقتان بولسىن، مەيلى ۇس جۇزىندىك جاقتان بولسىن، امەرىكانىڭ وزگە مەمەلەكتەتەردىڭ ادامدىق ۇقىعى جاعدايىن سان - ساققا جۇگرتەتىن، بىلەر مەنىستىن ەشقانداي تولىمدىلىعى جوق، ايتىلمىس “ادامدىق ۇقق قورعاۋ-شىسى” خالىقارالىق ادامدىق ۇقق سىتەرنىڭ دام-ۇنىداى ۇلكەن كەدەرگىگە اينالدى.

تىيانشان قاراعايى تامىرلاس، ۴ار ۇلت خالىقى جۇرەكتەس. شىنجاڭنىڭ تىنىش، بەرەكەلى، گۇلدەنىپ - كوركەيگەن اسا تاماشا جاعدايى ۇغاي - وسپاق قولعا كەلمەگەن، شىنجاڭداى ۴ار ۇلت خالىق مۇنى بارنىشا ايلالمايدى، بارنىشا قاستىرەلىيدى، “نىمتماق، ورنىقتىلىق — قۇت، بولشەكتەۋ-شىلىك، بىلىقلىق — جۇت” دەپتىن ورتاق تانىم كۇن سايىن جۇرت جۇرەگىنە تەرەڭ ۇبالادى. ۴ارقانداي جاپقان جالا شىنجاڭداى ۴ار ۇلت خالىقنىڭ نىتىماقتاسا ۇدەرە العا تارتقان ايتاق السىنا بوگەت بولا المايدى؛ ۴ارقانداي ساندىرتاق شىنجاڭنىڭ ادامدىق ۇقق سىتەرنىڭ دامىغان، العا باىماقن شىندىغىن جوققا شىعارا المايدى؛ ۴ار-قانداي قاسكۇنەمدىك شىنجاڭنىڭ دامۇ، گۇلدەنىپ - كوركەيۇ ۇردىسىنە كەدەرگى بولا المايدى. (شىنخۇا اگەنتىسىنىڭ 12 - ايدىڭ 6 - كۇنى بەيىجىڭنە بەرگەن خابارى)

امەرىكانىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدا قوسى ولىشەم قولىدانۇى ادامگەرشلىك اپاتىن تۇدىردى

□ خالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ زەرەتتەۋ تاقىربى گرۇپپاسى

□ لاڭكەستىك — ادامزات قوعامىنىڭ قاس

جاۋى. قازىرگى تاڭدا دۇنيە جۇزىندەگى ۴ار ەل ۇدوپ كەلگەن ەڭ اۋىر جانە كوكەي تەستى خاۋىپسىزدىك قاتەرىنە اينالدى. تىايۇ جىلداردان بەرى، لاڭكەستىك، ۇشقارلىق بۇكىل جەر شارىندا ۇورشىپ، ادامزاتقا اۋىر اپات اكەلدى. تولقىسىز ساناققا قاراعاندا، 2018 - جىلدىڭ وزىندە بۇكىل جەر شارىندا 1127 لاڭكەستىك شابۇل ۇاقىعاسى تۇلىپ، 13 مىڭنان استام ادام ولگەن. كەزىندە ورتا شىعىس ۇڭمەرىندە داۋرەندەگەن لاڭكەستىك ۇيمىمدار الەمدەگى 100 نەشە ەلدەن شامامەن 250 مىڭ ۇش قارى ەلەمەنىتتى وزىنە تارتتى، لاڭكەستىك ۇيمەداردىڭ جوبىلۇنا بىلەسە، وسى ۇشقارى ەلەمەنتتەردىڭ ۇمىر ۇسۇرۇ مەن شەكارا اتتاپ جىلىستاۋى ورتا شىعىس ەلدەرىنىڭ، اسلىگى قادراستى ەلىنىڭ خاۋىپسىزدىگىنە اۋىر قاتەر ەتۇدىردى ۴ارى 3 - ەلدىڭ، اۋەلى، بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى بارلىق ەلدەردىڭ خاۋىپسىزدىگىنە قاتەر ۇتۇندىردى. لاڭكەستىك، ۇشقارلىق خاۋىپ - قاتەرى الدىندا، ۴ارقانداي ۇبىر ەل ۇز باسىنىڭ عانا قامىن كۇپتتەگەن ەمەس. نىتىماقتاسا وتىرىپ لاڭكەستىككە سوققى بەرۇ — خالىقارالىق قوعامنىڭ شۇعىل مىندەتى، ونان دا ماڭىزدىسى، وتەۋگە ەتىستى قىزمەت جاۋاپكەر-شىلگى.

بىرلەسكەن مەمەلەكتەتەر ۇيمىسى ۴ار ەلدىڭ لاڭكەستىككە بىرگە سەلبەسىپ سوققى بەرۇ سىتراتەگىياسىن تۇلعالاپ، خالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدى جۇزەگە اسرۇدى نىسانا ەتىپ، «بىرلەسكەن مەمەلەكتەتەر ۇيمىمىنىڭ ەلەمدىك لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ سىتراتەگىياسى» (60/288) سىياقتى ۇبىرسىپىرا لاڭكەستىك ارەكتەتەرىن تەجەپتىن خالىقارالىق زاڭ جۇجاتىن جاساپ، ۴ارقايسى ەلدىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ ارەكتەتىن ورسىتەتۇىنە ماڭىزدى خالىقارالىق زاڭ نەگىزىن ازىرلەدى. «بىرلەسكەن مەمەلەكتەتەر ۇيمىمىنىڭ ەلەمدىك لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ سىتراتەگىياسى» ۴ار-قايسى مۇشە ەلدەردىڭ ۴ارقانداي ادامىنىڭ ۴ارقانداي جەردە، ۴ارقانداي سىلتاۋمەن، ۴ار-قانداي تاسلىمەن، ۴ارقانداي فورماداعى لاڭكەستىك جۇرگىزۇىنە ۇبىر اۋىزدان قارسى تۇراتىن بەرىك تۇرىغىسىن، سونداي - اق ارە-

كەت قولىانىپ، ۴ارقانداي فورماداعى لاڭكەسىتىكى تىياتىن جانە وعان سوققى بەرەتىن باتىل سەنمىن تولىق اپىگىلەدى. وسى سىتراتەگىيانىڭ ناقى مازمۇنىندا بىرلەسكەن مەمەلەكتەتەر ۇيمىسى لاڭكەستىكنىڭ تۇلۇ شارت - جاعدايىن اداكۇدە جويۇدى ارقاۋ ەتىپ، لاڭكەستىكتى تىۋ جانە وعان سوققى بەرۇ، ۴ار ەلدىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ قابىلەتى مەن بىرلەسكەن مەمەلەكتەتەر ۇيمىمىنىڭ رولىن كۇشەيتۇ، سونداي - اق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ بارىسىندا ادامدىق ۇققىقا قۇرمەت ەتۇ جانە زاڭمەن جونگە سالۇدى اتقارۇ سىندى وسى 4 تىرەكتى سالادا تىياناتقاندىرۇ شاراسىن بەلگىلەۋدى ايقىن اتتاپ كورسەتتى.

تايۇ جىلداردان بەرى، خالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ سىتەرىندە ۇزدىكىسىز ماڭىزدى تابىسقا قول جەتتى، الايدا ەڭ سوڭعى جەڭسىكە ۴الى دە قول جەتكىزە قويغان جوق، لاڭكەستىك ارەكتەتەرى اكەلگەن رەال خاۋىپ - قاتەرلەر دە ۇنىمدى جويىلا قويمايدى، ۇبىرسىپىرا جەرلەردە، اۋەلى، بارغان سايىن ورشىگەن اۋقىم جارنىققا شىقتى. قانستى ورتاكانداردىڭ سا-ناعىنا قاراعاندا، 2015 - جىلдан 2016 - جىلعا دەپىن لاڭكەستىك ارەكتەتەردى ۇز شىشە العان قارۇلى زورلىقتى كۇش ۇاقىعالارى 18 مىڭ 987دەن 24 مىڭ 202گە كوبەيىپ %25 ارتىپ، 10 جىلدىڭ الدىنداىنىڭ نەشە 10 ەسە-سەنە جەتكەن. خالىقارالىق قوعام كەلەڭ قارۇلى كۇشكە سۇپەنە وتىرىپ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ شاراسىن قولىدانۇ زورلىقتى كۇشنىڭ، لاڭكەستىكنىڭ ۇورشۇىن تەجەۋدە ەلدەقايدا جەتكەلىكتى بولماي قالغاندىغىن، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ كۇرەسى كەلەڭ قارۇلى كۇشنى نەگىزەتكەن ۇتان جويۇ ناكىتىكاسىمەن شەكتەلۇگە بولماپتىندىغىن، قازىرگى بار “قاناق” شارا نەگىزىندە ساقتانۇ “جۇمساق” شاراسىن قولىدانۇدى تىبەتىن قاچەت ەتەتىندىگىن، اناعۇرلىم جان - جاقى ۴ادىسى قولىانىپ، لاڭكەستىك پەن ۇشقا-رىلىقتىڭ تۇلۇ فاكىتورلارىن بىرىندەپ جويۇ كەرەكتىگىن كۇن سايىن تانىپ جەتۇدە. ساقتانۇ سىپاتتى قىزمەتنىڭ رولىن شىنايى ساۋلەلەندىرىپ، كەدەيلىك، جۇمىسىسىزدىق جانە جۇمىس تاندۇ ورايى تاپشى بولۇ سىياقتىلاردان تۇنىداپتىن زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك فاكىتورلارىن العان بەتىنەن قايتىپاي الاستاپ، لاڭكەستىكنىڭ ۇرۇپ شارت - جاعدايىن ادا - كۇدە جويۇ، سونداي - اق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ بارىسىندا ادامدىق

ۇققىقا قۇرمەت ەتۇ جانە زاڭمەن جونگە سالۇدى جولعا قويۇ كەرەك.

خالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ كۇرەسىنىڭ ەڭ سوڭعى جەڭسىنە قول جەتكىزۇدىڭ دىڭ قىيىنغا سوغۇنىڭ ۇتۇبىرلى سەبەبى ۇشنىا-را ەلدەردىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ ماسەلەسىندە ۴السىن - ۴الى قوس ولىشەم قولىانىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدى ۇز ەلىنىڭ مۇددەسى مەن يەدەولوگىياسنا قىزمەت ەتتىرۇدىڭ ساپاسىي ۇناسلى ەتىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدى باسقا ەلدەردىڭ نىشكى سىنە كىيلگۇدىڭ ارزان قولىدى سىلتاۋى ەتۇىندە. لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ ماسەلەسىندەگى مۇنداى قوس ولىشەمدى ارەكەت، باس-تىسى، مىنا 2 جاقتان بەيىنەلەندى: ۇبىرسى، لاڭكەسى ەلەمەنتتەردى جانە لاڭكەسى ۇيمەداردى تۇراقتاندىرۇ جانە ولارعا سوققى بەرۇ جاعىندا ۇز مۇددەسىنە نەگىزەلەپ، ۇز مۇددەسىنىڭ قاچەتىنە ۇيلەسۇ - ۇيلەسپەۋدى ەڭ ماڭىزدى تارازلاۋ ولىشەمى ەتىپ، ۇبىر جاعىنان، ەمالىم ۇبىر لاڭكەستىك كۇشتەرىنە زاردابىمەن ەسەپتەنپەسىي، ۇناسىل تالالعاماي سوققى بەرۇ، ەندى ۇبىر جاعىنان، اىبىرىم ۇشنىنارا لاڭكەسى ەلەمەنتتەردى، لاڭكەسى ۇيمىداردى رقىنبا جىبەرۇ، قورعاشتاۋ جانە قولداۋ. ەندى ۇبىرى، ۇبىر جاعىنان، “ادامدىق ۇققىتى قامتاماسىزداندىرۇ”، “۴دىن ەر-كىندىگى” سىياقتىلاردى جەلەۋ ەتىپ، باسقا ەلدەردىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ ارەكەتىن جولىسىز جازغرۇ، اۋەلى، “ۇزىن قولىدى باسقارۇ” نان پايدالانىپ، قىسىنسىز كىلىگىپ، خالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ كەلەلى جاعدايمەن مۇلدەم ساناسپاۋ، ەندى ۇبىر جا-عىنان، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ اتىمىنەن ۇزى ۇشنى بۇقارانى كەڭ كولەمدە باقلاپ مەڭگەرىپ، باسقا ەلدەردە تۇدىرعان بەيگۇنا جانداردى الباتى ۇلتىرۇ، ەندى زىيانكەستىك سىياقتى ادامگەرشلىك اپاتىنان كوپە - كورنەۋ قاشاقتاۋ ۴ارى لاڭكەستىكنىڭ اناعۇرلىم ورشۇدەنە مۇرىندىق بولۇ.

II” قىرۇپىك” لاڭكەستىك امەرىكا خالىقنى ۇز شىشە العان بۇكىل دۇنيە جۇزىندەگى ۴ار ەل خالىقنا وراسان زور زىيان جەتكىزدى. امەرىكا ۇكمەتى خالىقارالىق قوعامىمەن بىرگە بارلىق فورماداعى لاڭكەستىكتى ورتاق جازغىرىپ جانە وعان سوققى بەرىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ سەلبەس-

تىگىن كۇشەيتىپ، لاڭكەستىككە شىنايى سوققى بەرۇ، نامىز لاڭكەستىككە سوققى بەرۇ كەرەك ەدى. الايدا، قىرعى قاپاق وي جەلىسى مەن زورەكەرلىكنىڭ قىبالىنا تەرەڭ ۇشىراعان امەرىكا ۇكمەتى لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ ماسەلىسىندە قاساقانا قوس ولىشەم اتقارىپ، لاڭكەسى ەلەمەنتتەردى، لاڭكەسى ۇيمىمداردى تۇراقتاندىرۇ جانە وعان سوققى بەرۇ ماسەلەسىندە ايقىن سىڭار جاقىتلى كوزقاراسى ۇستانۇ-مەن بىرگە، ونان دا بىتەرى، ۇشنىنارا لاڭكەسى كۇشەترەك جىلى مەمۇرىن تانىتىپ، ەمالم لاڭكەسى كۇشتەردىڭ پەردە ارتىنىداى “بىلەۋشىسى” جانە ەڭ ۇلكەن “قارجىلاي دەمەۋشىسى” بولدى؛ وداقتاس ەمەس ەل دەردە تۇلىعان لاڭكەستىك شابۇلىغا قارانا وببەكتىۋ ەمەۋىرىن ۇبىلدىرىپ، جازغرۇ ەمەس، قايتا “۴دىن”، “ادامدىق ۇققى” سىياقتى اتىپەن باسقا ەلدەردىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ ارەكتى مەن ادامدىق ۇققى-۴دىن جاعدايىن ورنىسىز سىندادى، جازغىر-دى؛ ۇزى ورسىتەتكەن ايتىلمىس “لاڭكەسى-تىككە قارسى تۇرۇ سوعىسى” تۇدىرعان ادام-گەرشلىك اپاتى، زاڭىنان الباتى پايدالانىپ، خالىقتى باقلاۋ - مەڭگەرۇ ارەكتى جونىندە ۇز قاتەلگىنە ۇڭلىپ، وپىق جەۋ ەمەس، قايتا “دە-موكراتىا كۇرەسكىرى”، “ادامدىق ۇقق قورعاۋ-شىسى” سىياقتى اتىپەن جانە شەكارا سىرتىندا سوعىس جۇرگىزۇ “بايسالدىلىعى”، “جوعارى ونىمدىلىگى” ارقىلى وزىمەن - ۇزى ەماز بولدى. “شىعىس تۇركىستان” (حانزۇشا قىسقارتىلىپ “东突” دەلىنەدى) لاڭكەسى كۇشتەرىنە قارجىلاي كۈمەك بەردى. 20 - عاسىردىڭ باسىندا، ۇبىر ۇبولم ولەرەمەندەنگەن شىنجاڭ بولشەكتەۋشى ەلەمەنتتەرى مەن ۴دىنى ۇشقارى كۇشتەر “شىعىس تۇركىستان نساۋەلسىزدىگى” “بىدەيىالىق نازارىبا جۇبەيسىن” ويدان قۇراستىرىپ، “شىعىس تۇركىستان” ۇسوزىن اناعۇرلىم ساياسايلاندىرىپ، “شىعىس تۇركىستان” تونىن جامىلىپ، “شىعىس تۇركىستان” كۇشنى قابىلتاستىردى. ۇزاق ۇاقىتتان بەرى، “شىعىس تۇركىستان” كۇشتەرى بولشەكتەۋشىلىك ارەكتەتەرىن ۇزدىكىسىز تۇدىرىپ، شەكارا سىرتىنداى ۇشنىارا كۇشتەردىڭ جەلىكتىرۇىندە، قولداۋىندا، دۇربەلەڭ تۇدىرىپ، بەيگۇنا جانداردى الباتى ۇلتىرىپ، (جالعاسى 6 - بەتتە)

امەرىكا قولداغان “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى”

لاڭكەستىكنىڭ اينا قانەسىز جوقاۋىشى

شىنخۇا اگەنتىسىنىڭ 12 - ايدىڭ 6 - كۇنى بەيىجىڭنە بەرگەن خابارى. امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسى جەرگە-لىكتى ۇاقىت 12 - ايدىڭ 3 - كۇنى ايتىلمىس “2019 - جىل ۇيغۇر ادامدىق ۇققىتارى ساياسات زاڭ جوباسىن” ماڧۇللاپ، جۇڭگونىڭ نىشكى سىسنىە دورەكىلىكپەن كىلىگىپ، جۇڭگو چاقنىڭ شىنجاڭداى لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ جانە ۇشقاد-لىقتى الاستاۋ شاراسىن قارالدى. ۇسى جۇزىندە، امەرىكا “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” سىياقتى لاڭكەستىك بولشەك-تەۋشىلىك كۇشتەرىمەن استىرتىن استاستى.

سوڭعى جىلدارى، امەرىكاداى جۇڭگوغا قارسى كۇشتەر كۈمەسكىدە “شىعىس تۇركىستان” لاڭكەسى كۇشتەردىڭ پەردە ارتىنداى قارجىلاي قولداۋ شىسىنا اينالدى. سوڭعى 3 جىلدان بەرى، “امەرىكا مەمەلەكتىتىك دەموكراتىا قور قوعامى” “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” سىياقتى “شىعىس تۇركىستان” ۇيمىمدارىنا قارجىلاي كۈمەكتەسۇدى ۇرتىسى ارتتىرىپ، قارجىلاي كۈمەك سوماسىن 2017 - جىلعى 556 ەىڭ دوللاردان 2019 - جىلى 960 مىڭ دوللارعا كوتەردى.

امەرىكاداى ۇشنىارا جوعارى جىكتەگى قايتىركەلەر دە “شىعىس تۇركىستان” بولشەكتەۋشىلىك ارەكتەن اشىق - اشكەرە قولدادى. 2019 - جىلى 6 - ايدا امەرىكا قاۋىم پالاتاسىنىڭ باستىعى پەلوسى، “امەرىكا مەمەلەكتىتىك دەموكراتىا قور قوعامى” نىڭ ۇتوراعاسى قاتارلىلار امەرىكا پارلامەنت سا-رايىندا “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” نىڭ اتامانى دولىقىنا 2019 - جىلعى “دەموكراتىا ۇلەس سىپلىغىن” تا-راتتى. مۇنان سىرت، امەرىكانىڭ كوپتەگەن جوعارى دا-رەجەلى ۇمانساپتالارى دا كەزىندە “شىعىس تۇركىستان” بولشەكتەۋشى كۇشتەرىمەن كەزدەسىپ، ماجىلىسىنە قاتى-ناسىپ، ولاردى چاقىتادى ۴ارى شىنجاڭ سىتەرىنە كىيلگۇگە ورشلەنە ايتاقتادى.

ۇعسۇغا قاراعاندا، جۇڭگو ۇكمەتى 2003 - جىلى جارىبا-لاعان تۇڭغىش توپىتا قۇغىىن سالىنعان لاڭكەسى ەلەمەنت دولقىن 2017 - جىلى “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” نىڭ ۇتو-راعاسى بولسى ساپالانعاننان كەيىن، “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىل-تابى” “شىعىس تۇركىستان” ۇشقارى ۇيمەمەن، “شىعىس تۇركىستان وقۇ - اعارتۇ جانە ۇزارا كۈمەك قوعامى” مەن، سونداي - اق “شىعىس تۇركىستان ۇسلام قوزعالىسى” لاڭكەسى ۇيمەمەن بايالىنسىن استىر-تىن جىيلەتكەن.

قانستى تاراۋ لاردىڭ يگەرۇىنە قاراعاندا، 2018 - جىلى “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” نىڭ بۇرىنقى ورنىباسار ۇتوراعاسى سەبىت تومتۇلۇق “شىعىس تۇركىستان” نىڭ اسكەرى كىيم كىيگەن 400 ەلەمەنتىمەن بىرگە قارۇ ۇستاپ تۇرعان لاڭكەسىتىك، زورلىقتى كۇش بەينە جازباسىن ۇنۇسىرىپ، جۇڭگودا لاڭكەستىك شابۇل قوزعايمىز دەپ داۋرىنققان.

2017 - جىلى 2 - ايدا جانە 5 - ايدا “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” “شىعىس تۇركىستان وقۇ - اعارتۇ جانە ۇزارا كۈمەك قوعا-مى” مەن بىرلەسىپ، جەكە - جەكە شەكارا سىرتىندا 2 رەت ۇماجىلىس اشىپ، قارۇلى كۇش قۇرىپ، شەكارا سىرتىنداى “شىعىس تۇركىستان” كۇشتەرىن بىرىكتىرىپ، شىنجياڭدا زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك ارەكتەتەر تۇدىرۇعا دايندىق جاساۋدى العا قۇيدى.

2019 - جىلى 3 - ايدا “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” نىڭ بۇرىنقى ۇتوراعاسى رايىبا ينەرەنتەتە دىبىس جازىبا تاراتىپ، “شىعىس تۇركىستان وقۇ - اعارتۇ جانە ۇزارا كۈمەك قوعامى” مەن “شىعىس تۇركىستان ۇسلام قوزعالىسى” استاسىپ ۴ارى سىربايا “جىهاد” شىلار جىبەرگەن شىندىقتى اڭداتتى. “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” “لاڭكەستىك” پەن بىتتە قايناسىپ كەلەدى.

ۇعسۇغا قاراعاندا، “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” 2012 - جىلى ۇيم ەرەجەسىندەگى “خالىقارالىق زاڭعا قايشى لاڭكەستىك ارەكتەتەردى نيۇعا جانە جازغرۇ” عا قانستى تارماقتى لىپ تاستاپ، بارىپ تۇرعان لاڭكەستىك كەسپىرىن اپپاراداي اشتى.

جۇڭگو وسى زامانعى خالىقارالىق قارىم - قاتىناس زەرتتەۋ مەكەمەسىنىڭ زەرتتەۋشىسى لي ۋي مىنالاردى ۇبىلدىردى: “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر جاستار قۇرىلتايى” مەن “شىعىس تۇركىستان ۇلت قۇرىلتايى” نان قۇرالغان، مۇنىڭ شىندە “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر جاستار قۇرىلتايى” جۇڭگو ۇكمەتى جارىيالاعان تۇڭغىش توپىتاى “شىعىس تۇركىستان” لاڭكەستىك ۇيمىمدارىنىڭ ۇبىرى، سول سەبەبىتى “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” نىڭ قۇرىلغان كەزدە - اق لاڭكەستىك گەننىن دارىنققان.

لي ۋي بىلاي دەپ قارادى: “دۇنيە جۇزىلىك ۇيغۇر قۇرىلتايى” “ۇلت” جانە “۴دىن” ماسەلەسىنەن پايدالانىپ لاڭكەستىك ارەكتەتەرىن بۇركەمەلەپ، شەتەلدە قوعامدىق پىكىر تۇدىرىپ جانە قوعامدىق پىكىردى الجاستىرىپ، لاڭكەستىكنىڭ جوقاۋۇشىسىنا اينالدى، امەرىكانىڭ ونى قولداۋى جاۋىزىغا جان باسقاندىق.